

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ОСВІТИ»

НАКАЗ

« 22 » квітня 2021 р.

м. Київ

№ 32-02

Про затвердження Робочої програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників початкової школи щодо організації інклюзивного освітнього середовища на основі навчального онлайн тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти»

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 471 «Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України», наказу Міністерства освіти і науки України від 06.01.2021 р. № 30 «Про затвердження Оперативного плану Міністерства освіти і науки України на 2021 рік», Статуту державної установи «Український інститут розвитку освіти» та з метою підвищення методичного й практичного рівнів професійної компетентності педагогічних працівників, які працюють з дітьми молодшого шкільного віку в умовах інклюзивного навчання,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Робочу програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників початкової школи щодо організації інклюзивного освітнього середовища на основі навчального онлайн тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти» (додаток 1).

2. Затвердити форму сертифікату (додаток 2) підвищення кваліфікації педагогічних працівників початкової школи щодо організації інклюзивного освітнього середовища на основі навчального онлайн тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти».

3. Таких працівників державної установи «Український інститут розвитку освіти» призначити відповідальними:

за здійснення координації між сторонами учасниками та методичний супровід процесу навчання педагогічних працівників початкової школи, а також інших зацікавлених осіб щодо організації інклюзивного освітнього середовища – **ФЕДОРЕНКО Оксану Филімонівну**, методиста відділу дошкільної та початкової освіти;

за технічну підтримку навчального онлайн тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти» – **ПАВЛОЩУКА Андрія Ігоровича**, адміністратора системного відділу інформаційних систем.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника директора Софій Н.

Директор

В. КАРАНДИЙ

Програма
підвищення кваліфікації педагогічних працівників початкової школи
щодо організації інклюзивного освітнього середовища на основі
навчального онлайн тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти»

1. Розробники

Державна установа «Український інститут розвитку освіти», Дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ в Україні, громадська організація «Соціальна синергія».

2. Мета підвищення кваліфікації.

Розвиток компетентностей педагогічних працівників початкової школи, необхідних для ефективної організації інклюзивного освітнього середовища із застосуванням Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (далі – МКФ), відповідно до основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти (Конвенції ООН про права дитини, Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»), розпорядження КМУ № 1008-р «Про затвердження плану заходів із впровадження в Україні Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків», основних положень Концепції «Нова українська школа» (орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм; партнерство між учнем, учителем і батьками; виховання на цінностях; сучасне освітнє середовище).

3. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

– підвищення обізнаності педагогічних працівників початкової школи закладів загальної середньої освіти щодо забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;

– обізнаність щодо структури МКФ та її застосування для організації інклюзивного освітнього середовища, орієнтації на потреби учня в освітньому процесі;

– удосконалення навички активного спостереження за дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми однолітками у різних освітніх ситуаціях з метою виявлення сильних сторін та уникнення потенційних обмежень в освітньому процесі;

– набуття навичок фіксування бар'єрів в освітньому середовищі (фізичних, інформаційних та інших), що можуть перешкоджати повній та ефективній участі й діяльності дитини в навчальному процесі;

– удосконалення вміння організувати інклюзивне освітнє середовище з метою забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти кожного учня чи учениці.

4. Напрями підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей щодо орієнтації на потреби учня в освітньому процесі; створення безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища, особливості інклюзивного навчання в умовах початкової школи та забезпечення додаткової підтримки для дітей з особливими освітніми потребами; використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі для забезпечення ефективної педагогічної діяльності.

5. Зміст програми.

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників початкової школи щодо організації інклюзивного освітнього середовища на основі навчального онлайн тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти» (далі – Програма) розроблена відповідно до державної політики у сфері інклюзивної освіти, зокрема забезпечення якісної та доступної початкової освіти для здобувачів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Актуальність полягає в необхідності підготовки педагогічних працівників початкової школи до роботи в інклюзивному освітньому середовищі в контексті сучасного розуміння інклюзивної освіти, вимог законодавства (Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»), зокрема й розпорядження КМУ № 1008-р «Про затвердження плану заходів із впровадження в Україні Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків».

Мета інклюзивної освіти – створити умови, за яких кожна дитина зможе навчатись відповідно до повноти своїх можливостей; сутність – у забезпеченні умов і створенні сприятливого середовища у закладах освіти та поза їхніми межами на основі педагогіки партнерства між педагогами, батьками та дітьми. Якісна участь дитини в освітньому процесі є освітньою метою та передумовою і шляхом до досягнення соціальної залученості та благополуччю підлітків та дорослих з особливими освітніми потребами у майбутньому.

В умовах інклюзивного навчання особливого значення набуває удосконалення навички активного спостереження за участю та діяльністю дітей з особливими освітніми потребами та їхніми однолітками з метою виявлення та усунення бар'єрів, які перешкоджають повній та ефективній участі дитини в освітньому процесі; виявлення її сильних сторін у функціонуванні та полегшуючих факторів, які допоможуть якісно організувати інклюзивне навчання та забезпечити участь і діяльність дітей.

Інструментом, що може ефективно сприяти розвитку професійних компетентностей педагогів в умовах інклюзивного навчання, створення безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища є Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

МКФ створює ефективну основу для розуміння інвалідності в контексті інклюзивної освіти. Ця класифікація використовує універсальний підхід, що не передбачає попереднього виключення жодної дитини або дорослого з числа тих, у кого є чи може бути інвалідність. У контексті інклюзивного навчання набуває ваги концепція участі. МКФ пропонує систему та спільну мову для вивчення

динаміки, що може призводити до обмежень чи уникнення обмежень щодо участі. Це передбачає вивчення середовища, а також змін в середовищі, які можуть сприяти розкриттю потенціалу учнів у навчанні, вихованні та розвитку. МКФ допомагає поєднати інформацію з різних джерел для ширшого розуміння існуючих перешкод для участі, і забезпечити ефективне партнерство педагогів, батьків та учнів тощо.

МКФ пропонує єдину структуру та класифікацію, що може бути використана для розроблення інструментів та дій, сумісних з підходом на основі прав людини та філософією інклюзивної освіти.

Розроблена Програма базується на практичному використанні освітнього сайту, на якому розміщується навчальний онлайн тренажер «МКФ для інклюзивної освіти» (<https://icfinedu.org/>). Інтернет-платформа розроблена за підтримки Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ в Україні та у партнерстві з ГО «Соціальна синергія», із залученням міжнародних та вітчизняних експертів з питань інклюзивної освіти. На сайті містяться збірка нормативно-правових актів у сфері інклюзивної освіти, відео та матеріали навчального й просвітницького змісту, які складають теоретичну складову підвищення кваліфікації за цією Програмою. Практична складова підвищення кваліфікації реалізується через безпосередню практичну діяльність педагога з онлайн тренажером (робота з браузером МКФ, робота з готовими кейсами учнів, спостереження, аналіз та узагальнення результатів, формування рекомендацій тощо).

Програму укладено за такими темами:

– міжнародні та вітчизняні стандарти щодо основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти;

– застосування МКФ для організації інклюзивного освітнього середовища;

– практика активного спостереження для виявлення сильних сторін та потенційних обмежень у діяльності та участі дітей на основі навчального тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти»;

– виявлення в освітньому процесі бар'єрів та полегшуючих факторів в навколишньому середовищі за допомогою навчального тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти».

Тема. Міжнародні та вітчизняні стандарти щодо основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти.

Міжнародні документи: Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Загальний коментар до статті 24 «Право на інклюзивну освіту», Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

Дослідження і стандарти: «Профіль інклюзивного вчителя», «Фактаж щодо інклюзивної освіти», «Визначення та класифікація інвалідності», «Підхід, заснований на правах, в інклюзивній освіті».

Вітчизняне законодавство у сфері інклюзивної освіти: Конституції України, Закони України: «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про соціальні послуги». Сутність понять «інклюзивне навчання», «особа з особливими освітніми потребами», «інклюзивне освітнє середовище».

Інклюзивна компетентність у професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти».

Тема. Застосування МКФ для організації інклюзивного освітнього середовища.

Поняття про Міжнародну класифікацію функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я. Структура та сутність застосування.

Структура і зміст розділу МКФ «Активність та участь». Застосування поняття «участь» та «діяльність» в освітньому процесі.

Структура і зміст розділу МКФ «Фактори навколишнього середовища». Адаптована версія розділу МКФ «Фактори навколишнього середовища» для організації інклюзивного навчання.

Поняття «бар'єри» та «фактори навколишнього середовища». Роль бар'єрів та факторів навколишнього середовища для організації інклюзивного освітнього середовища.

Тема. Практика активного спостереження для виявлення сильних сторін та потенційних обмежень у діяльності та участі дітей на основі навчального тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти».

Поняття про педагогічне спостереження. Мета, завдання і організація процесу активного спостереження за дитиною у закладі загальної середньої освіти.

Структура спостереження за дитиною на основі МКФ. Виявлення сильних сторін та потенційних обмежень у діяльності дитини. Робота з практичними кейсами учнів.

Тема. Виявлення в освітньому процесі бар'єрів та полегшуючих факторів в навколишньому середовищі за допомогою навчального тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти».

Набуття практичних навичок фіксування наявності чи відсутності труднощів у діяльності та участі дитини в освітньому процесі. Робота з практичними кейсами учнів.

Набуття практичних навичок фіксування бар'єрів та полегшуючих факторів у навколишньому середовищі, що перешкоджають або сприяють повній та ефективній участі дитини в освітньому процесі. Робота з практичними кейсами учнів.

Універсальні рекомендації щодо організації повної та ефективної участі дитини в освітньому процесі.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться :

1. Загальні компетентності:

- здатність до критичного мислення;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність вчитися і оволодівати знаннями з метою реагування на виклики в професії;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення;

- здатність аналізувати та запобігати проблемам;
- здатність до міжособистісної взаємодії з учнями;
- здатність до цінування та поваги багатоманітності;
- здатність діяти відповідально та свідомо.

2. Фахові компетентності:

- навички спостереження за дитиною під час різних видів діяльності та участі з метою формування цілісного бачення особистості;
- навички фіксувати (відзначати) сильні сторони дитини, її потенціал, а також труднощі у діяльності та участі;
- навички виявлення бар'єрів у навколишньому середовищі, які можуть заважати повній та ефективній участі дитини в житті школи/класу та навчальному процесі нарівні з іншими;
- здатність забезпечувати участь та діяльність усіх учнів під час викладання навчальних предметів в умовах інклюзивного навчання;
- здатність створювати безпечне, безбар'єрне, інклюзивне освітнє середовище для усіх здобувачів дошкільної та початкової освіти та їхніх батьків на основі використання МКФ.

3. Очікувані результати навчання:

- надавати своєчасну інформацію та рекомендації учасникам освітнього процесу щодо організації інклюзивного навчання;
- ефективно спостерігати за дітьми та визначати сильні сторони й потенційні обмеження в їхній діяльності під час освітнього процесу;
- фіксувати бар'єри і визначати полегшуючі фактори для учнів в навколишньому середовищі;
- сприяти створенню безпечного, інклюзивного та орієнтованого на розвиток усіх дітей середовища закладів загальної середньої освіти;
- застосовувати МКФ як інструментом для прийняття ефективних рішень щодо організації інклюзивного навчання усіма зацікавленими сторонами (батьки, педагоги, фахівці інклюзивно-ресурсних центрів та інші);
- орієнтуватись на потреби учня в освітньому процесі;
- забезпечувати виховання на цінностях в умовах інклюзивного навчання.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Назва теми	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
Міжнародні та вітчизняні стандарти щодо основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти	-	4	4
Застосування МКФ для організації інклюзивного освітнього середовища.	-	4	4
Практика активного спостереження для виявлення сильних сторін та потенційних обмежень у діяльності та участі дітей на основі навчального тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти».	4	2	6
Виявлення в освітньому процесі бар'єрів та полегшуючих факторів в навколишньому середовищі за допомогою навчального тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти».	14	2	16
Усього	14	16	30

Види діяльності базуються на практичному використанні освітнього сайту з навчальним онлайн тренажером «МКФ для інклюзивної освіти», що розміщений на ресурсі <https://icfinedu.org/>.

Самостійна робота передбачає опрацювання текстових та відео матеріалів на сайті, що відібрані до відповідних тем (фахові та науково-популярні статті й посібники, відео, нормативно-правові документи тощо).

Практичні заняття передбачають ознайомлення та роботу з браузером МКФ, виконання практичних завдань в онлайн тренажері на основі практичних кейсів.

Оцінювання результатів навчання здійснюється за результатами виконання практичних занять. Система та критерії оцінювання результатів навчання визначені суб'єктом підвищення кваліфікації та закладені в програмному забезпеченні онлайн тренажеру.

За результатами успішного проходження підвищення кваліфікації (за наявності 50 % правильно виконаних завдань, які автоматично опрацьовуються та звіряються в онлайн тренажері) видається сертифікат Українського інституту розвитку освіти про підвищення кваліфікації.

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові документи

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про охорону дитинства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
3. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17#Text>
4. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Указ Президента України від 13.12.2016 № 553/2016 «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5532016-20914>
6. Постанова КМУ від 12.07.2017 № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
7. Наказ МОН від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
8. Наказ МОН від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11.05.2018 № 582/32034 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text>

Основна література

1. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання / ГО «Соціальна синергія». – К. : Видавництво «Теза», 2020. – 30 с.
2. Визначення та класифікація інвалідності. Супровідний технічний буклет (вебінар 2) / Джудіт Голленвегер. Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), 2014 р. – 39 с.
3. Інклюзивне навчання: Інформаційний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти / Упорядники Софій Н. З., Найда Ю. М. – К., 2019. – 61 с.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

Електронні ресурси

5. Електронна бібліотека Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». – Режим доступу: www.ussf.kiev.ua

6. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>

7. Публікації Українського інституту розвитку освіти. – Режим доступу: <https://uied.org.ua/publikaczii/>

8. ЮНІСЕФ в Україні. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/>

Додаток 2

до наказу державної установи
«Український інститут розвитку освіти»
від «10» травня 2021 року
№ 38-17

**Форма сертифікату підвищення кваліфікації педагогічних працівників
початкової школи щодо організації інклюзивного освітнього середовища
на основі навчального онлайн тренажеру «МКФ для інклюзивної освіти»**

МКФ для
інклюзивної
освіти

сертифікат

№ 001-001023-21

виданий 10 травня 2021 року
засвідчує, що

Катерина-Марина Паторжинська-Стиженко

Підвищила(в) рівень загальних і фахових компетентностей щодо організації інклюзивного освітнього середовища на основі навчального онлайн тренажеру «Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ) для інклюзивної освіти»

Розвинула(в) здатності до:

спостереження за дитиною під час різних видів діяльності та участі з метою формування цілісного бачення особистості та виявлення потреби у додатковій підтримці;

виявлення сильних сторін дитини, її потенціалу, а також бар'єрів у навколишньому середовищі, які можуть заважати повній та ефективній участі дитини в житті школи/класу та навчальному процесі нарівні з іншими;

використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі для забезпечення ефективної педагогічної діяльності.

Обсяг - 30 годин (1 кредит ЄКТС)

Форма навчання - дистанційна

Юра Біл
Заступник Голови
Представництва дитячого
фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні

unicef
для кожної дитини

Вадим Карандій
реktor
Українського інституту
розвитку освіти

UIPO
УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Маріяна Ошчеприк
громадська організація
«Соціальна синергія»

Соціальна
Синергія

icfinedu.org